

आम्ही आता आपल्या ढेकीवर दरमहा व्याज देतो.

आपल्या मासिक जमाखर्चाची तोंडमिळवणी करण्यास आमचाही हातभार व्हावा या हेतूने आम्ही ही नवी ढेवयोजना निर्मिली आहे. आपण किमान रु. १००० अथवा त्याच्या पटीत रकम आमच्याकडे मासिक व्याज ढेवयोजनेरवाली किमान २४ महिने पर्यंत ठेवा.

आमच्याकडून दरमहा मिळणाऱ्या व्याजातून आपण आपले भाडे, विद्युत बिल, टेलिफोन बिल, गॅस बिल, अशापैकी कोणतेही एक अथवा अनेक खर्च भागवू शकता.

दरमहा व्याज मिळत राहून मूळ ठेव सुरक्षित राहते हे ह्या योजनेचे वैशिष्ट्य आहे.

अधिक तपशिलाकरता नजीकच्या आमच्या शाखेस आजच भेट द्या.

बँक ऑफ महाराष्ट्र

हेड ऑफिस - ११७७, बुधवार पेठ, पुणे - २

दुष्काळामुळे उसाच्या उत्पादनात आणि साखरेच्या उतान्यात विलक्षण घट

या वर्षी महाराष्ट्रातील बहुतेक साजगी व सहकारी साखर-कारखान्यांच्या साखरेच्या उतान्यात विलक्षण घट आली असल्यामुळे साखरकारखानदारांत चिंता पसरली आहे. गतवर्षीच्या या वेळच्या साखरेच्या उतान्याशी तुलना करता यंदा एक टक्क्याने साखरेचा उतारा खाली आला आहे. गतवर्षी साखरेचा उतारा ९.५ टक्के होता तो या वेळी ८.५ टक्क्यांवर आहे. साखरेच्या उतान्यात देशात महाराष्ट्राचा प्रथम क्रमांक समजला जातो. परंतु यंदा साखरेचा उतार अपेक्षेबाहेर खाली आला आहे. गेल्या वर्षीच्या भयंकर दुष्काळामुळे शेतातील उभ्या उसाच्या पिकाचे अतोनात नुकसान झाले. पाण्याअभावी ऊस पोकळ बनून त्यातील साखरेचा अंश कमी झाला त्यामुळेच चालू हंगामात साखरेचा उताराच मोठ्या प्रमाणात खाली आला आहे. आता थंडी पडू लागल्यामुळे साखरउतान्यात वाढ होईल अशी अपेक्षा साखरकारखानदार बाळगून आहेत.

दुष्काळामुळे ऊस उत्पादकांचेही मोठे नुकसान झाले आहे. दुष्काळातील पाणीटंचाईमुळे उसाचे दर एकरी सरासरी उत्पादन १५ टनांनी खाली आले आहे. या वर्षी आढसाली उसाचे दर एकरी उत्पादन ५० टनांपेक्षा कोठेच जास्त येत नाही. आढसालीचे सरासरी उत्पादन ६५ ते ७० टनांचे असते. सुरु व सांडवा ऊस ३०-३५ टनांपेक्षा जास्त भरणारच नाही असे शेतकरी सांगतात, एकंदरीत गेल्या वर्षीच्या दुष्काळामुळे ऊसवाल्यां शेतकऱ्यांचेही अतोनात नुकसान झाले आहे.

साखरेचे उत्पादन आणि साठा (लक्ष टन) वर्ष (ऑक्टो-सप्टें.)

प्रारंभीचा स्टॉक	उत्पादन	आयात	निर्गत	सप	
१९५०-५१	१.८०	११.१८	०.५७	—	१०.९८
१९५१-५२	५.४०	१८.९२	०.६९	—	१९.७२
१९६०-६१	१२.६०	३०.२८	—	२.४७	२१.२७
१९६५-६६	१२.१६	३५.४१	—	३.९२	२७.९२
१९६८-६९	४.३५	३५.५८	—	०.७९	२६.०९
१९६९-७०	१३.०६	४२.६२	—	२.१७	३२.६१
१९७०-७१	२०.९०	३७.४०	—	३.९५	४०.२५
१९७१-७२	१४.१०	३१.१३	—	१.४४	३७.८०
१९७२-७३	५.९९	३९.००	—	०.५५	?

लेव्ही साखरेची किंमत किंटलला १३५ रु. + २६% एक्साइज ड्यूटी, अशी राहिली, तर खुल्या विक्रीची किंमत वाढत गेली; तिचेवर ३०% एक्साइज ड्यूटी बेग्यात आली.

मंत्र्यांच्या दौऱ्याचा खर्च — १ एप्रिल, १९७३ ते ३ ऑगस्ट, १९७३ अखेर मध्यवर्ती सरकारच्या मंत्र्यांच्या दौऱ्यांचा खर्च २३.५१ लक्ष रु. झाला.

साखरेची खुल्या विक्रीची किंमत (प्रत्येक १०० किलोग्रॅमला)

जून	१९७२	रु. २१०
सप्टेंबर	१९७२	रु. २३५
डिसेंबर	१९७२	रु. २७५
एप्रिल	१९७३	रु. २६५
मे	१९७३	रु. २५५
जून	१९७३	रु. २६०
जुलै	१९७३	रु. २७०
ऑगस्ट	१९७३	रु. २७०
सप्टेंबर	१९७३	रु. २७०

दि शेवडेज कॅमेरा वर्क्स लि, बेळगाव

वरील कंपनीला ३१-३-७३ अखेरच्या वर्षी रु. २३३-२० नफा झाला. वास्तविक, कंपनीची विक्री सालोसाल वाढत जाऊन (१९६८ : ६५ हजार रु., १९६९ : ८० हजार रु., १९७० : १-२० लक्ष रु., १९७१ : १-५० लक्ष रु. आणि १९७२ : १-६१ लक्ष रु.) त्या मानाने नफा होत गेलेला दिसत नाही, ह्याचे कारण विद्यमान लघुउद्योगांना राष्ट्रीयीकृत बँकांकडून पुरेसा पाठिंबा मिळत नाही, असे संचालकांच्या अहवालावरून दिसते. ठोक नफा मोठा होऊनही बँकांच्या व्याजापोटीच मोठी रक्कम जाते. अहवालाच्या वर्षी कंपनीने ३९,१३१ रु. व्याज बँकांना दिले आहे. कंपनीचे वसूल भांडवल वाढविणे, हाच ह्यावर प्रभावी उपाय आहे. त्यामुळे खेळत्या भांडवलाची समस्या सुटून, बँकांची देणीही भागविता येतील. कंपनीकडे सुमारे ३,१२,००० रु. च्या ऑर्डरी नोंदलेल्या असून त्यापैकी ८१,००० रु. च्या ऑर्डरी संरक्षण सात्याच्या आहेत. तथापि त्या ऑर्डरींची मुदत वाढवून घेणे कंपनीला भाग पडले. कॅमेऱ्यांसाठी लागणारे बरेच परदेशी सुटे भाग कंपनीच्या संग्रही आहेत आणि आणखी आयातीला लायसेन्स मिळत नसल्यामुळे उपलब्ध साठा तारतम्याने वापरायला हवा. परंतु ज्या बँकांकडे तो गहाण आहे, त्या बँका साठा विकून टाकण्याचा आग्रह करीत आहेत. त्यामुळेही नव्या भांडवलाची व्यवस्था करणे कंपनीला आवश्यक झाले आहे. किलोस्कर फौंडेशन ट्रस्टने सुमारे ५८ हजार रुपयांच्या कॅ. के. कर्जास जामीन राहून कंपनीवरील फौंडेशनचा विश्वास स्पष्ट केला आहे. ह्या सर्वांचा अर्थ, कंपनीला स्वतःचे आणखी भांडवल मिळाले म्हणजे तिला उज्वळ दिवस दिसण्यास वेळ लागणार नाही. कंपनीचा कारभार काटकसरीचा आहे, असे हिशेबावरून दिसून येते. कंपनीच्या उत्पादनवाढीतील भांडवलविषयक अडचणी दूर झाल्या, तर नफ्याचे प्रमाणही वाढून कंपनीला भरपूर तरतुदी करता येतील, हे उषड आहे.

“अर्थ एव प्रधानः” इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति । — कौटिलीय अर्थशास्त्र.

आजची पहिली गरज उत्पादनाची

मुंबई येथे वर्ल्ड कॉंग्रेस ऑन प्रॉडक्टिव्हिटी सायन्स भरविण्यात आली होती. ह्या परिषदेचे उद्घाटन उद्योगपती श्री. नवल टाटा ह्यांनी केले. परिषदेसाठी भारतामधील व बाहेरील ५०० प्रतिनिधी आले होते. उद्घाटनाच्या भाषणात श्री. टाटा म्हणाले की ह्या परिषदेतून विकसनशील देशांना उत्पादनाचा संदेश देण्यात आला पाहिजे. भारताच्या बाबतीत तर उत्पादनाचे आणि त्याच्या बदलच्या जाणिवेचे फारच महत्त्व आहे. उत्पादनामुळेच देशाचे हित आणि जीवित सुरक्षित राहाणार आहे. ‘उत्पादकता’ ह्या एकाच शब्दात एखादा देश नादार होणार का कर्जबाजारी होणार ह्याचे रहस्य साठविलेले आहे. दुर्दैवाने पुष्कळ लोकांना ह्याची कल्पनाच नाही. नेहमीपेक्षा थोडेही जास्त काम केले तर देशाची भरभराट होते. जादा कामाने जे जास्त उत्पादन होईल त्याची वाटणी कामगार, चालक व ग्राहक ह्यांच्यात करण्यात यावी. भारतात रोजगारीच्या संधी फार मोठ्या प्रमाणावर उपलब्ध नाहीत. परंतु ज्या लोकांना कामधंदा मिळालेला आहे ते तरी आपले काम चोख बजावतात किंवा नाही हा प्रश्नच आहे. काही लोक पंतप्रधान इंदिरा गांधींनी दारिद्र्य दूर करण्यासाठी काय केले आहे, असा प्रश्न करून त्यांच्यावर टीका करतात. पण त्यांनी स्वतः देशाच्या हितासाठी काय केले आहे ह्याचा मात्र ते कधी विचार करीत नाहीत. उत्पादकतेबद्दल चालक आणि कामगार ह्यांच्यात विरोध असता कामा नये. काही कामगारांचे पुढारी म्हणतात की, उत्पादकतेची भाषा बोलणारे स्वतःच्या नफ्यासाठी बोलत असतात. पण सारा प्रश्न नफ्याचा नसून देशाच्या हिताचा आणि त्यांच्या जगण्याचा आहे, हे त्यांनी समजून घेतले पाहिजे.

प्राप्तिकर माफीची मर्यादा वाढविण्याची मागणी

दक्षिण भारतामधील कर-अधिकार्यांचा एक मेळावा मद्रास येथे भरविण्यात आला होता. हिंदुस्थान चेंबर ऑफ कॉमर्स ह्या संघटनेतर्फे आयोजित करण्यात आलेल्या ह्या मेळाव्यात इन्स्टिट्यूट ऑफ चार्टर्ड अकॉंटेन्ट्स ऑफ इंडियाचे उपाध्यक्ष श्री. कृष्णन ह्यांनी उद्घाटनाचे भाषण केले. आपल्या भाषणात ते म्हणाले की सध्या प्राप्तिकरातून माफी मिळण्याच्या वार्षिक उत्पन्नाची

मर्यादा ५ हजार रुपये आहे. ही मर्यादा वाढवून १० हजार रुपये करण्याची अतिशय आवश्यकता आहे. कारण अलीकडे पैशाच्या किमतीत फार मोठ्या प्रमाणावर घट झालेली आहे. त्याचप्रमाणे प्राप्तिकर बसविण्याची रकम ठरविताना मुलांच्या शिक्षणावर होणाऱ्या खर्चापैकी काही हिस्सा वजा घालण्याचीही सवलत देण्यात आली पाहिजे एकंदरीने राहणीचा खर्च सर्व बाजूंनी वाढलेला आहे. अशा परिस्थितीत मध्यमवर्गीयच काय पण मोठ्या प्रमाणावर कर भरणाऱ्या लोकांना सुद्धा मुलांच्या शिक्षणाचा खर्च होणेनासा झालेला आहे. जबर करामुळे त्यांना हा खर्च करणे अतिशय त्रासाचे झालेले आहे. प्राप्तिकरविषयक कायद्यात दुरुस्त करणारे विधेयक सध्या सरकारच्या विचाराधीन आहे. परंतु ह्या विधेयकामुळे काळा पैसा उघडकीस आणण्याचा आणि कर चुकविण्याच्या प्रकारांना आळा घालण्याचा हेतू कितपत सिद्धीला जाईल ह्याविषयी शंका आहे. वांच्छू कमिटीने अशी शिफारस केली आहे की कर चुकविण्याच्या प्रवृत्तीला आळा घालण्यासाठी प्राप्तिकराचा जास्तीत जास्त दर वाजवी म्हणजे ७५ टक्क्यांपर्यंत खाली आणण्यात यावा. सध्याच्या कायद्याप्रमाणे हा दर ९७.५ टक्के म्हणजे करप्राप्त व्यक्तीच्या उत्पन्नाचा जवळ-जवळ सर्वच भाग करापायी काढून घेण्याइतका जबर आहे. कमिटीची ही अतिशय योग्य शिफारस सरकारने स्वीकारली नाही, हे दुर्दैव आहे.

पब्लिक सेक्टरमधील बँकांची उपेक्षित विभागांना कर्जे एकूण कर्जाशी %

	जून १९६९	१९७०	१९७१	१९७२	१९७३
शेती (प्रत्यक्ष)	१.२६	४.३२	४.८८	४.७८	५.६८
शेती (अप्रत्यक्ष)	४.०५	३.९१	३.२८	३.४४	३.५५
लघुउद्योग	८.३४	१०.४१	१०.९२	११.६५	१२.७३
रोड ट्रॅन्सपोर्ट					
— ऑपरेटर्स	०.२२	०.७९	०.९९	१.११	१.२३
किरकोळ					
व्यापार-धंदे	०.६४	१.८२	१.७७	१.७१	१.९३
व्यावसायिक	०.०१	०.१९	०.२१	०.२८	०.३४
शिक्षण	०.०२	०.०६	०.०९	०.०६	०.०७
एकूण	१४.५४	२१.४१	२२.१४	२३.०३	२५.५३

अमेरिकेच्या पी. एल.—४८० फंडाच्या रकमेचा विनियोग

भारत-रशिया वाढत्या मैत्रीचा अप्रत्यक्ष परिणाम १९५६ ते १९७२ ह्या मुदतीत अमेरिकेने भारताला गहू, इतर अन्नधान्ये, तांदूळ, कपास, वनस्पती तेल, इत्यादी सुमारे ३६०० कोटी रुपयांचा ६ कोटी टन माल विकला, त्याची किंमत भारताने पूर्णतः किंवा अंशतः रुपयांमध्ये द्यावयाची असे ठरले होते. ह्या ३६०० कोटी रुपयांत त्यावरील व्याजाची भर पडली. त्यापैकी सुमारे २५०० कोटी रुपये भारतातच अमेरिकेच्या रिझर्व्ह बँकेतील ठेवीच्या स्वरूपात राहिले. ही ठेव अमेरिकेने तशीच राखली तर त्यात व्याजाची भर पडून ठेवीची रक्कम परतफेडीच्या वेळी म्हणजे २०१९ साली ३००० कोटींवर गेली असती; त्यावरील केवळ व्याजातून अमेरिकेच्या भारतातील वकिलातीचा प्रचंड खर्च जगाच्या अंतापर्यंत चालू राहू शकला असता. एकाद्या परकीय राष्ट्राच्या ताब्यात एवढ्या हिंदी चलनाचे शस्त्र असणे अत्यंत धोक्याचे होते; हिंदी चलनव्यवस्था धोक्यात आणण्यास ते शस्त्र अमेरिकेला केव्हाही वापरता आले असते. त्या ठेवी भारतात सर्चासाठी मुक्तहस्ताने वापरणे म्हणजे नव्या चलनी नोटा छापून प्रसृत करण्याचाच प्रकार झाला असता. पी. एल.—४८० ठेवीचा प्रश्न सोडविण्याची भारताचीच गरज विशेष होती. भारत-अमेरिका संबंध गेली काही वर्षे ताणले गेलेले होते, ते सुधारण्यास अमेरिकेची उत्सुकता वाढावी अशा घटना घडल्यामुळे म्हणजे भारत-रशियाच्या वाढत्या मैत्रीच्या घोषणांमुळे ह्या ठेवीच्या विनियोगाची बोलणी सुरू होण्यास विशेष चालना मिळाली. भारताच्या पंचवार्षिक योजनेस रशिया हातभार लावणार, तेव्हा आपण मागे राहून चालणार नाही हे अमेरिकेला पटून भारताशी मैत्रीचे संबंध दृढ करण्यासाठी दोन तृतीयांश ठेवीची भारताला देणगी देण्यापर्यंत अमेरिका उदार झाली आहे.

भारत-अमेरिका करारप्रमाणे अमेरिका भारताला १६६४ कोटी रुपयांची देणगी देऊन टाकील. उरलेली रक्कम (८३३ कोटी रु.) अमेरिकेच्या वकिलातीच्या सर्चासाठी आणि इतर आवश्यक ठरविलेल्या सर्चासाठी वकिलातीला उपलब्ध होईल. ह्याचा अर्थ, पी. एल. ४८० फंडापैकी दोनतृतीयांश भाग राइट ऑफ करून टाकलेला आहे, आणि बाकीचा भाग येत्या १५ वर्षांत हळूहळू संपत येईल. राइट ऑफ केलेल्या रकमेतून शेती, विद्युत्पुरवठा ह्यांवर खर्च करण्यास पैसा उपलब्ध होईल. येत्या १० वर्षांत अमेरिका भारताकडून १० कोटी डॉलर्सचा माल सरेदी करणार आहे. त्यापैकी ७.५ कोटी डॉलर्स अमेरिका रोखीने देईल म्हणजे तेवढे डॉलर्सचे चलन भारताला उपलब्ध होईल. बाकीची २.५ कोटी डॉलर्सची किंमत वकिलातीच्या हिशेबातून दिली जाणार आहे. अमेरिका भारताकडून आजच जो माल सरीदते, त्यापैकी

वेगळा माल अमेरिका भारतातून आयात करील ही गोष्ट भारताला विशेष अनुकूल आहे.

भारत-रशिया संबंध दृढ होण्यामुळे अमेरिकेला शह नसण्याचा संभव होता तो अमेरिकेने ह्या दाव्यामुळे कमी केला आहे; “झाले गेले विसरून जा” असेच अमेरिकेने अप्रत्यक्ष रीत्या पण प्रत्यक्ष कृतीने भारताला सांगितले आहे.

शहरातील घरटंचाई दूर करण्याचा उपाय

सर्वच मोठ्या शहरांतून कमी अधिक प्रमाणात राहत्या घरांची टंचाई तीव्र झाली आहे. त्यामुळे अनेक सामाजिक आणि आर्थिक प्रश्न उत्पन्न झाले आहेत. ह्या विषयासंबंधी बोलताना मध्यवर्ती सरकारचे राज्यमंत्री श्री. ओम मेहता ह्यांनी शहराच्या परिसरातील बांधकामाला उपयोगी पडणाऱ्या जमिनीसंबंधी काहीतरी धोरण आसण्यात आले पाहिजे असे प्रतिपादन केले. नॅशनल बिल्डिंग ऑर्गनायझेशन ह्या संघटनेतर्फे संयोजित करण्यात आलेल्या एका प्रशिक्षणाच्या अभ्यासक्रमाचे ते उद्घाटन करित होते. श्री. मेहता म्हणाले की, समाजातील सर्व थरांतील लोकांना आसण्याची जागा देण्यासाठी शहरांच्या परिसरातील जमीन मोठ्या प्रमाणावर ताब्यात घेण्यात आली पाहिजे आणि तिचा सर्व दृष्टीने विकास करण्यात आला पाहिजे. सामाजिक संघर्ष टाळण्यासाठी घरबांधणीचा सुसूत्र कार्यक्रम हाती घेण्यात आला पाहिजे. ताच्या शिरगणतीच्या आकड्याप्रमाणे असे आढळून आले आहे की ग्रामीण भागातील लोक छोट्या शहरात न जाता मुख्यतः मोठ्या शहरातच जाणे पसंत करतात. त्यामुळे असे झाले आहे की मध्यम प्रतीच्या शहरांचा विकास मोठ्या शहरांशी तुलना करता फारसा झालेला नाही. ग्रामीण भागातील लोकांना अशा मध्यम प्रतीच्या शहरांतून कामधंदा मिळवून देण्याचे प्रयत्न करण्यात आले तर मोठ्या शहरात येणारा लोकांचा लोंढाही काही प्रमाणात कमी होण्यास मदत होईल. चौथ्या पंचवार्षिक कार्यक्रमात घरबांधणीच्या कामात मध्यवर्ती सरकारने १६० कोटी रुपये आणि राज्य सरकारांनी ६५ कोटी रुपये गुंतविलेले आहेत.

सत्ता टिकविण्यासाठी छळाचा वाढता उपयोग स्वतःची सत्ता टिकविण्यासाठी अधिकाधिक देशांची सरकारां छळाचा अवलंब करीत आहेत. लिंग, वय, प्रकृती, ह्यांचा विचार न करता नागरिकांचा छळ करण्याची नवी नवी साधने निर्माण केली जात आहेत. पोलिसांना जो छळ करणे जमणार नाही तो लष्कर करू लागले आहे. “अॅम्नेस्टी इंटरनॅशनल” ह्या संस्थेच्या पाहणीच्या अहवालात, राजकीय हेतूने छळ करणाऱ्या ६० देशांतील छळांच्या प्रकारांची माहिती देण्यात आली आहे

सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग — मुंबईतील न्यू मरिं लाइन्स रोडला ‘सर विठ्ठलदास ठाकरसी मार्ग’ हे नाव त्यांच्या जन्मशताब्दीच्या निमित्त दि. १४ रोजी देण्यात आले.

तीन खतकारखान्यांसाठी जपानची मदत

रासायनिक खतांचे उत्पादन वाढविण्यासाठी नवे कारखाने काढण्याचे प्रयत्न होत आहेत. ह्या बाबतीत जपानकडून काही मदत मिळविण्यासाठी गेल्या वर्षी नियोजनमंडळाचा प्रतिनिधी जपानला गेला होता. खतांचे कारखाने उभारण्यासाठी लागणाऱ्या खर्चात परदेशीय चलनातील काही खर्च करावा लागतो. कारण खर्चाचा सर्व कारखाना देशातील सामग्रीने उभारण्याइतका भारत अद्याप स्वावलंबी झालेला नाही. नियोजनमंडळाच्या प्रतिनिधीने जपानच्या दृष्टीने जपानकडून कर्ज मिळविण्याचा प्रयत्न केला होता. ५ खतकारखान्यांच्या उभारणीसाठी जपानकडून २० कोटी डॉलर्स मदत मिळविण्याची सटपट झाली होती. ह्याचा अर्थ असा की एकेका खतकारखान्यासाठी ४ कोटी डॉलर्सची परदेशीय यंत्रसामग्री लागणार होती. परंतु अलीकडे हाती आलेल्या माहितीवरून जपान ५ कारखान्यांच्या उभारणीसाठी लागणारे परदेशीय चलन कर्जाच्या रूपात देण्यास तयार नाही. पाचाऐवजी तीनच खतकारखान्यांची गरज भागविण्याचा निर्णय जपानने घेतला आहे. जपानकडे प्रथम मदतीची विचारणा करण्यात आली त्या वेळी यंत्रसामग्रीच्या ज्या किमती होत्या त्या आता राहिलेल्या नाहीत. खुद्द जपानमध्ये चलनवृद्धी सतत होत राहिल्याने किमती वाढल्या आहेत. परिणामी, प्रत्येक खतकारखान्याच्या उभारणीसाठी लागणाऱ्या खर्चात ३० टक्क्यांनी वाढ झालेली आहे. म्हणजे, जपान ज्या तीन कारखान्यांच्या उभारणीत सहकार्य करणार आहे त्यांच्या परदेशीय चलनाच्या खर्चात ५ कोटी डॉलर्सची वाढ झालेली आहे. हा वाढलेला खर्च भारत कसा काय करणार आहे ह्या विषयी जपानकडून पृच्छा करण्यात आली आहे. ही एक नवीनच अडचण उद्भवली आहे.

निष्काम कर्म आणि निष्कर्म काम

पंतप्रधान इंदिरा गांधी एका प्रसंगी बोलताना म्हणाल्या की भारतात प्राचीन काळी कर्मफलाची अपेक्षा न ठेवता आपआपले कर्तव्य करण्याची शिकवण देण्यात आली. अलीकडे मात्र काम न करताच त्यांच्या फलाची अपेक्षा ठेवण्याची वृत्ती वाढत चालली आहे. भारतात हल्ली परदेशातील वेतनाची येथील वेतनाशी व घनप्राप्तीशी तुलना करण्याची लाट उसळली आहे. परदेशांचे अनुकरण करण्याची वृत्ती बळावत चालली आहे आणि ही अनुकरणप्रिय वृत्ती तांत्रिक ज्ञानापुरतीच मर्यादित राहिलेली नाही. उपभोगाची लाजसा आणि कामगार-चळवळ ह्याही क्षेत्रात ती पसरली आहे. ह्या वृत्तीला कम्युनिझम अगर सोशलिझम म्हणता येत नाहीच. पण तिला राष्ट्रवादी वृत्तीही म्हणता येणार नाही.

हिवतापाचा धोका तसाच कायम

उत्तर प्रदेश, राजस्थान आणि दिल्ली ह्या प्रदेशांती हिवतापाचे उच्चाटन करण्यासाठी दरसाल कौट्यवधी रुपये खर्च करण्यात येतात. परंतु तरीही ह्या भागांतील हिवतापाचा धोका तसाच कायम राहिलेला आहे. १९७२-७३ साली राजस्थान सरकारने हिवताप मोहिमेवर १.२० कोटी रुपये खर्च केले उत्तर प्रदेशांत ८६ लाख रुपये खर्च पडले. हिवतापाचे उच्चाटन करण्यासाठी हाती घेण्यात आलेली मोहीम अतिशय चिकाटीने आणि मनोभावाने चालविण्यात आली तरच ती यशस्वी होते असा अनुभव आहे. पण वरील दोन्ही राज्यांत ह्या मोहीमेकडे जसे लक्ष बावयास हवे होते तसे दिले गेलेले नाही. इतकेच काय पण मध्यवर्ती सरकारकडून मोहीम चालविण्यासाठी ज्या रकमा देण्यात येतात त्याही काही वर्षांत पूर्णपणे वापरण्यात आल्या नाहीत. राजस्थानसाठी १९७०-७१ साली ७६ लाख रुपये मंजूर करण्यात आले होते. पण प्रत्यक्ष खर्च मात्र ६२.४१ लाख रुपयेच झाला.

पाकिस्तानातील शिल्पकृतींची चोरी

पाकिस्तानातील बुद्धकालीन शिल्पकृतींच्या चोऱ्या झाल्या असून त्यांची विक्री पॅरिस शहरात लिढावाने चालू आहे. ह्या शिल्पकृती अप्रतिम असल्याने त्यांना किमती चांगल्या येत आहेत. जुन्या शिल्पकृती कोठे सापडल्या ह्याचा उल्लेख सहसा सापडत नाही. परंतु पाकिस्तानातून चोरल्या गेलेल्या शिल्पकृतींवर त्या कोठे सापडल्या आणि केव्हा सापडल्या ह्याची नोंद करण्यात आलेली आहे. त्यामुळे त्यांची किंमत अधिकच वाढली आहे. चोरल्या गेलेल्या शिल्पकृती तक्षशिला व स्वात येथील प्राचीन वस्तुसंग्रहालयातून पळविण्यात आल्या व नंतर चोरट्या मार्गाने युरोपमध्ये नेण्यात आल्या. त्या सर्व गांधार-कलाकृती म्हणून माहीत आहेत. त्याशिवाय मोहेंजोदारो येथील दोन मुद्राही अशाच चोरण्यात आल्या आहेत. त्यांची विक्री झाल्याचे अद्याप समजलेले नाही.

उमेदवारांचा खर्च देणे सरकारला झेपणार नाही

राज्यांच्या विधिमंडळांसाठी आणि लोकसभेसाठी उमे राहणाऱ्या उमेदवारांचा निवडणुकीचा खर्च सरकारने सोसावा अशी मागणी राज्यसभेत श्री. कृष्णकांत ह्यांनी केली होती. ही मागणी नाकारताना कायदेमंत्री श्री. एच. आर. गोखले म्हणाले की, कठीण आर्थिक परिस्थिती लक्षात घेता सरकारला ही मागणी मान्य करणे शक्य होणार नाही. सध्या देशातील मतदारांची संख्या २७ कोटी आहे. पुढील निवडणुकांच्या वेळी ही संख्या ३० कोटीपर्यंत वाढलेली असेल. मतदारसंघांत वापरण्याच्या मतपत्रिकांचे नुसते वितरण करण्यासाठीच प्रत्येकी १.५० रुपया खर्च येणार आहे.

**ऑर्डिनरी शेअर्सच्या बाजारभावात वाढ
प्रेफरन्स शेअर्सच्या बाजारभावात घट**

मुंबई, कलकत्ता, अहमदाबाद, मद्रास आणि दिल्ली ह्या प्रमुख पाच स्टॉक एक्सचेंजेसच्या यादीवर १,४८५ जॉइंट स्टॉक कंपनी आहेत. त्यांच्या ऑर्डिनरी भागांची बाजारातील किंमत वसूल मांडवलाशी शेकडा टक्केवारी १९७२-७३ मध्ये ४.५%ने वाढली: १९७१-७२ मध्ये ती ५.९%ने उतरली होती. प्रेफरन्स शेअर्सची किंमत हाउलट ०.८%ने उतरली; १९७१-७२ मध्ये ती १.१%ने उतरली होती.

ऑर्डिनरी भागांचा बाजारभाव

मार्चअखेर	टक्केवारीने फरक
१९६९	+ १७.८
१९७०	+ १०.३
१९७१	+ ५.५
१९७२	- ५.९
१९७३	+ ४.५

ऑर्डिनरी भागांवरील डिव्हिडंडमधील वाढ आणि १९७३-७४ च्या बजेटात कंपन्यांवरील करात वाढीचा अभाव, ह्यामुळे ऑर्डिनरी भागांचा बाजारभाव सुधारला. १९६९ ते १९७१ तो वाढत चालला होताच; पण १९७२ मध्ये तो घसरला होता. डिव्हिडंड वाढविणाऱ्या कंपन्यांची संख्या वाढली, तर डिव्हिडंड न देणाऱ्या कंपन्यांची संख्या घटली.

उत्तर भारतात मुलींपेक्षा मुलगे अधिक जन्मतात

कोणत्याही देशाच्या लोकसंख्येत पुरुष व स्त्रिया ह्यांचे प्रमाण समतोल नसेल तर त्या देशापुढे अनेक गुंतागुतीचे प्रश्न कालमानाप्रमाणे उभे राहतात. समतोल अनेक कारणांनी विघडू शकतो. गेल्या महायुद्धात युरोपातील देशांत समतोल टळला होता. कारण युद्धात अनेक देशांतील पुरुषांची जीवितहानी झाली. तथापि अज्ञात नैसर्गिक कारणांनीही समतोल विघडू शकतो. जननसंख्येतील मुली आणि मुलगे ह्यांच्या बाबतच्या प्रमाणात उत्तर भारतातील ग्रामीण भाग आणि बाकीच्या भारतामधील ग्रामीण भाग ह्यांच्यात बरीच तफावत दिसून येते. उत्तर भारतामधील काही राज्यांत १०० मुली जन्माला आल्या तर ११४ मुलगे जन्माला येतात. भारताच्या इतर ग्रामीण भागांत १०० मुलीमागे १०९ मुलगे असे प्रमाण दिसून येते. राजस्थान, पंजाब, दिल्ली, हिमाचल प्रदेश, जम्मू व काश्मीर ह्या राज्यांत मुलगांच्या जन्माचे प्रमाण मुलीच्या मानाने अधिक आहे.

हिंदी मोटारीमधील विदेशी भाग

मोटारीच्या वनावटीमधील विदेशी भागाचे प्रमाण आता कमी कमी होत जावळ जावळ नाहीसे होत आहे. अंबेसेडर गाडीत २० रु. चे, प्रीमियर प्रेसिडेंट मध्ये ४० रु. चे आणि स्टुडेंटमध्ये ५० रु. चे विदेशी भाग असतात.

अॅकॅडमीतून उत्तीर्ण होणारे पदवीधर होणार—सडक वासला येथील नॅशनल डिफेन्स अॅकॅडमीतून उत्तीर्ण होणाऱ्यांना येत्या जूनपासून जवाहरलाल नेहरू विद्यापीठाची बी. ए. किंवा बी. एससी. पदवी मिळेल. अॅकॅडमी त्या विद्यापीठाला जोडण्यात आली आहे.

किलोस्कार ट्रॅक्टर लि.—ही कंपनी नाशिक येथे ६० अश्वशक्तीचे ट्रॅक्टर लवकरच बनवू लागेल. १९७७ अखेर दरसाल ६,५०० ट्रॅक्टर तयार होऊ लागतील.

वेवारशी ठेवी—बँकांतील ९.६९ कोटी रु. च्या ठेवींना कोणीच मागणीदार नाही.

अमेरिकेला इजिप्तच्या हल्ल्याची माहिती होती—इजिप्तच्या युद्धतयारीची अमेरिकेला एप्रिलपासूनच कल्पना होती. अमेरिकेने ती माहिती इस्राएललाही कळविली. पण इजिप्त खरोखरच युद्ध करील असे त्या दोघांनाही वाटले नाही.

अध्यक्ष निक्सनची संपत्ती—अध्यक्ष निक्सनची संपत्ती ते अधिकारावर आल्यापासून तिप्पट झाली; आता ती सुमारे १ कोटी रु. आहे.

लता मंगेशकरचे लंडनमधील संगीत कार्यक्रम—लंडन येथे नेहरू मेमोरिअल सेंटरफे लता मंगेशकरचे तीन संगीत कार्यक्रम १, २ आणि ३ मार्च रोजी होणार आहेत. नेहरूंच्या स्मारक इमारतीसाठी ती विनामल्य गाणार आहे. लंडन येथील सुप्रसिद्ध रॉयल आल्बर्ट हॉलमध्ये हे कार्यक्रम होतील. ह्या हॉलमध्ये ६,००० श्रोत्यांची बसण्याची व्यवस्था आहे.

नागपूरला १०० किलोवॉटचा प्रक्षेपक—नागपूरच्या आकाशवाणी केंद्रासाठी १०० किलोवॉट शक्तीचा ध्वनिक्षेपक बसविण्याचे काम चालू झाले आहे. १९७४ मध्ये प्रक्षेपक कार्यक्रम सादर करू लागेल असा अंदाज आहे. हा प्रक्षेपक भारत इलेक्ट्रॉनिक्सने पुरविला असून त्याच्या उभारणीसाठी ३५ लाखांपेक्षा अधिक खर्च येणार आहे.

हवा खराब न करण्यासाठी उपाय—प्रगत देशांतील मोठ्या शहरांतून औद्योगीकरणामुळे हवा खराब होण्याची गती वाढत चालली आहे. हवेच्या खराबीत मोटारीच्या एंजिनांतून बाहेर पडणाऱ्या धुराचाही वाटा आहे. मॉस्कोच्या नगरपालिकेने वाहनासाठी वापरण्यात येणाऱ्या गाड्या 'प्रोपेन' गॅसवर चालविण्याचा निर्णय घेतला आहे. पेट्रोलपेक्षा हे इंधन स्वस्त पडते त्यामुळे खर्चातही बचत होते.

इस्त्राएलची अमेरिकन शस्त्रांची खरेदी—गेल्या सात आठवड्यात इस्राएलने अमेरिकेकडून सुमारे ८०० कोटी रु. ची शस्त्रे खरेदी केली आहेत. आणखी पुष्कळ शस्त्रे मिळविल्या-खेरीज अरबी देशांशी सामर्थ्यानिशी वाटाघाटी करणे इस्राएलला शक्य होणार नाही.

परकीय भांडवलाची आयात

हा भारताचा एकमेव तरणोपाय

(राजेन्द्र प. पटवर्धन, M. B. A. Part I, चा. विद्यार्थी
पुणे विद्यापीठ.)

सुमारे एक महिन्यापूर्वी 'झा-हक्कर-नेहरू' या नावाचा एक अहवाल पंतप्रधान इंदिरा गांधींना सादर करण्यात आल्याचे वृत्त आले होते. भारताचे अमेरिकेतील भूतपूर्व वकील श्री. लक्ष्मीकांत झा, श्री. बी. के. नेहरू आणि पंतप्रधानांचे सहाय्यार श्री. पी. एन्. हक्कर यांनी हा अहवाल संयुक्तरीत्या लिहिल्याचेही वृत्तात म्हटले होते. जनरल मोटर्ससारख्या जगद्व्यापी कंपन्यांना भारतात निर्यातीस चालना देणारे कारखाने काढण्यास उद्युक्त करावे असे या अहवालात लिहिल्याचे म्हटले होते. 'म्हटले होते' असे लिहिल्याचे कारण असे की, या तथाकथित अहवालावर श्री. चंद्रशेखर, कृष्णाकांत, आदी तरुण तुर्कानी जहरी टीका केली. थाला उत्तर म्हणून सरकारतर्फे 'असा अहवालच अस्तित्वात नाही' असे प्रतिपादन करण्यात आले. हे सर्व अपेक्षितच होते ! पण ही गोष्ट अलाहिदा. या घट्टामध्ये जो महत्त्वाचा मुद्दा—साजगी परकीय भांडवलाची आयात—उपस्थित झाला आहे, त्याची चर्चा करणे भारताची सध्याची आर्थिक स्थिती आणि गरजा यांचा विचार करता अत्यावश्यक झाले आहे.

भारतातील 'कडव्या' डाव्यांची बकव्ये; एस्सो, कोका-कोला, विल्स, इत्यादी परदेशी ट्रेडमार्क्स; या सर्वांमुळे असा गैरसमज होण्याची शक्यता आहे की, भारतात परकीय साजगी भांडवलाला मुक्तद्वार आहे आणि त्या वाटेल तशी कमाई करीत आहेत. एक गोष्ट खरी की, सिगरेट्स, थंड पेये, आइस्क्रीम अशा जीवनाला अत्यावश्यक नसलेल्या गोष्टींचे उत्पादन परकी कंपन्यांना करू दिले जाऊन परकीय चलनाचा अपव्यय झाला आहे. परकीय सहकार्य या काही गोष्टीत विनाकारण घेण्यात आले आहे; परंतु त्याबरोबरच हीही गोष्ट तितकीच खरी की, भारत सरकारची परवानापद्धती, सतराशेसाठ अधिनियम, दप्तर दिरंगाई, इत्यादी गोष्टींमुळे जनरल मोटर्स, ऑक्सिडेंटल पेट्रोलियम, रॉयल डच शेल, सुमिमोटो, फुजी इत्यादी प्रचंड आणि महत्त्वाच्या कंपन्या भारतात गुंतवणूक करण्यास अनुत्सुक आहेत. सिंगापूर, हॉंगकाँग, ऑस्ट्रेलिया यांसारखे देश त्यांना जास्त प्रलोभनीय आणि आकर्षक वाटतात. परिणामतः हॉंगकाँगसारखा चिमुकला देश आज भारतापेक्षाही जास्त निर्यात करतो.

लोखंड-मॅग्नेजिसारख्या सिद्ध झालेल्या खनिजांची मुबलकता रेल्वे, रस्ते, वीज इत्यादी आवश्यक गोष्टींची उपलब्धता, कुशल कामगार आणि इंजिनियर यांची मुबलकता, राजकीय शांतता, प्रगाराचे प्रमाण कमी, उद्योगधंद्यांचा उंचावलेला दर्जा, इत्यादी पाहता भारत हे परकीय भांडवलदारांचे नंदनवनच व्हावयाचे, परंतु ते अगदी उलट झाले आहे. आज सरकारची धोरणे इतकी

विचित्र आणि विकृत आहेत की, आपण लोह-खनिज निर्यात करतो आहोत आणि तयार झालेले पोलाद भारी किंमत देऊन आयात करीत आहोत. एवढे करताना भारतातील लाखो बेकार कामगार, शेकडो बेकार मेटॅलर्जिस्ट्स यांना 'स्वावलंबन' / 'स्वयंपूर्णता' यांच्या पोकळ घोषणांखाली मुकेकंगाल बनविण्यात येत आहे. आता खनिजांची निर्यात आणि पोलादाची आयात यापेक्षा स्वावलंबनाचे विकृत स्वरूप दुसरे कोणते असणार ? हिंदुस्तान स्टीलचे कारखाने उत्पादनक्षमतेच्या ५०% सुद्धा उत्पादन करीत नाहीत. मोठे कारखाने काढण्याची सरकारला कुवत नाही. अशा परिस्थितीत फुजी स्टील कंपनीसारख्या कंपनीला येथे भारतात पोलादाचे कारखाने काढण्यास निमंत्रण देणे हा एकमेव सज्ञापणाचा मार्ग होता. भारतातील लोहखनिज जगातील लोह-खनिजाच्या जवळ जवळ १/४ आहे आणि त्याची प्रत सर्वांत वरची आहे. सर्व जगाला २०० वर्षे पुरेल एवढे लोखंड आपणापाशी आहे. असे असता फुजीसारखी कंपनी पोलादाचे एवढे प्रचंड उत्पादन करील की, त्याच्या निर्यातीपासून—फुजीचा नफा वजा जातासुद्धा—भारताला अपरंपार परकीय चलन मिळेल. सध्या भारतात पोलादाचे भाव—हिंदुस्तान स्टीलच्या मॉगली कारभारामुळे—दिवसेंदिवस वाढतच आहेत. स्टील हे सर्व उद्योगधंद्यांना लागणारे कच्चे द्रव्य असल्याने सर्व किमती वाढत आहेत. पोलाद-निर्मितीची अशी योजना दोन जपानी कंपन्यांनी भारताला सादर केली होती. परंतु 'स्वाभिमान' 'स्वयंपूर्णता' इत्यादी कल्पनाविलासात गुंग झाल्यामुळे भारत सरकारने या योजनांकडे पाठ फिरविली.

आज कोणत्याही राष्ट्राला स्वयंपूर्णता हे तत्त्व ठेवून चालतच नाही. त्यासारखा मूर्खपणा दुसरा नाही. प्रत्येक देशामध्ये प्रत्येक उद्योगधंद्यास लागणारी मूलद्रव्ये, प्रत्येक धंद्याला लागणारे तंत्रज्ञान आणि सर्वांत महत्त्वाचे म्हणजे भांडवल हे उपलब्ध असणे अशक्यच आहे. किंबहुना अशी अपेक्षाच ठेवणे चूक होय. धंदा करताना तो उसने पैसे घेऊन करावयाचा हे तर व्यापाराचे मूलतत्त्व. आज जगातला कोणताही प्रगत देश असा नाही की, जो परकी भांडवलाशिवाय प्रगत झालेला आहे. अमेरिकेची एवढी प्रगती झाली, ती युरोपियन भांडवलावरच झाली. जपान आणि पश्चिम जर्मनीची प्रगती झाली ती अमेरिकन भांडवलावरच. कर्जाऊ पैशांवर उद्योगधंदा उभारणे हे तत्त्व सोव्हिएट युनियनलाही पटू लागले आहे. त्यांनी नुकत्याच, एका अमेरिकन तेल कंपनीबरोबर १ अब्ज डॉलर्सच्या व्यवहारावर सहा केल्या आहेत. आतापर्यंत कोणत्याही अमेरिकन कंपनीला मिळालेले हे परकीय देशातील सर्वांत मोठे कॉन्ट्रॅक्ट आहे. या करारान्वये ही कंपनी सैबेरियातील नैसर्गिक वायू आणि तेलाचा शोध घेणार आहे. इंडोनेशियाचेच उदाहरण घ्या. त्याच्याजवळील समुद्रात तेलाचे प्रचंड साठे आहेत. त्यांचे उत्खनन करण्यासाठी लागणारे तंत्रज्ञ आणि पैसा इंडोनेशियाजवळ

नव्हता. त्यांनी सर्व जगातून टॅडर्स मागविली आणि हे तेलचे कॉन्ट्रॅक्ट एका इटालियन कंपनीला दिले. या कराराच्या अटी इंडोनेशियाला विलक्षण फायदेशीर आहेत. यात इंडोनेशियाचा पसुद्धा खर्च होणार नाही. तेल सापडले नाही तरी इटालियन कंपनीचीच सर्व जबाबदारी. बरे तेल सापडले, तर त्यापैकी इंडोनेशियाची अंतर्गत गरज असेल तेवढे त्याला; उरलेल्यापैकी काही भाग कंपनीला खर्चापोटी आणि उरलेले निर्यातीसाठी! इतका चांगला व्यवहार इंडोनेशियाने वेळीच २-३ वर्षांपूर्वी केला, म्हणून आज अरबांनी तेलकपात केली, तेव्हा इंडोनेशियाची मान ताठ आहे आणि त्यांना पुरेपूर फायदा होतो आहे. याउलट भारताची कथा—अर्थातच शोककथा—पाहा. अरबांनी हजार लाखा मारल्या, तरी त्यांच्यापुढे नतमस्तक होण्याचे धोरण ठेवूनही आज दृश्य काय आहे; तर पाकिस्तानला सवलत, पण भारताला कपात! बॅरलला १ डॉलर असा ४ वर्षांपूर्वीचा भाव आज ३ डॉलर्स ६२ सेंट्स झाला आहे. एवढे असूनही स्वदेशात तेलाच्या नव्या शोधाच्या नावाने शून्यच. ऑफ शोअर एक्सप्लोरेशन विषयी गेली ५ वर्षे चर्चा सुरू आहे. ४० परदेशी कंपन्यांची टॅडर्स १९७२ मध्ये मागविण्यात आली. अजून 'स्वामिमान' वगैरे दृष्टिकोनांतून निर्णय घेण्यात आलेला नाही. म्हणजे तहान लागल्यानंतरसुद्धा आम्हांला विहीर खणण्याची इच्छा होत नाही. रशिया, इंडोनेशिया आणि आता चीनलासुद्धा परकी भांडवलाचे महत्त्व कळते, परंतु आपल्या 'समाजवादी' राज्यकर्त्यांना ते कळत नाही!

आज ज्या राष्ट्राचा निर्यातव्यापार मोठा त्याचीच अर्थव्यवस्था भरभक्कम असते. दुसऱ्या महायुद्धानंतर जपानला निर्यातीचेच अक्षरशः वेड लागले. म्हणूनच आज जपानी अर्थव्यवस्था १० अब्ज डॉलर्सची अभूतपूर्व गंगाजळी निर्माण करू शकली. भारताकडे पाहिले तर परकी चलनाची सतत मारामार. निर्यात आताशी कुठे प्रतिवर्षी २००० कोटी रुपयांची - म्हणजे जवळ-जवळ २-६ अब्ज डॉलर्स - होते. आयात नेहमीच जास्त असते. या परिस्थितीत निर्यातीसाठी परकी भांडवल, तंत्रज्ञान आणि भारतातील आधी उध्वेखिलेल्या पोषक गोष्टी यांची सांगड घालून प्रचंड कारखाने उभारावयाचे हे भारत सरकारचे धोरण असावयास पाहिजे. जनरल मोटर्सचेच उदाहरण घेऊ. त्याच्या विक्री झालेल्या मालाची किंमत प्रतिवर्षी जवळ जवळ २२ अब्ज डॉलर्स (म्हणजे भारताच्या GNP च्या निम्मी) आहे. त्यांनी त्याच्या खरेदीपैकी १ टक्का जरी माल भारतात तयार करून विकत घेतला, तरी भारताचा प्रचंड फायदा होईल. येथील बेकारी नष्ट होण्यास मदत होईल. सध्या काय होते आहे की, GM सारख्या कंपनीला भारताकडे फिरकतच नाहीत. त्यांना युगोस्लाव्हिया, रुमानिया यांसारखे कम्युनिस्ट देशही जास्त आकर्षक वाटतात. कारण तेथील राज्यकर्त्यांना व्यापार आणि अर्थशास्त्र पूर्ण समजते आणि त्यांची राजकीय विचारसरणी

त्यांना अर्थशास्त्रीय बाबींकडे बघताना आंधळी बनवत नाही. आज भारतात मात्र आयडिऑलजीपुढे आणि घोषणावाजीपुढे अर्थशास्त्रीय सत्यच कोणाला दिसत नाही. एक वेळ सर्व तंत्रज्ञाना बेकार ठेवू पण उद्योगधंदे काढणार नाही असे सरकारचे विकृत धोरण आहे!

सत-उत्पादनाचीच गोष्ट घ्या. १९६५ साली बेस्वेटेल कॉर्पोरेशन या अमेरिकन कंपनीने भारतात प्रचंड प्रमाणावर ४ स्वतःकारखाने काढण्याची योजना सादर केली होती. हे वेळीच सुरू झाले असते, तर एवढे सत उत्पन्न झाले असते की, १९६८-७१ या काळात कल्पना नाही एवढे धान्योत्पादन झाले असते. १९७२-७३ च्या दुष्काळाचा परिणाम नगण्य झाला असता. परंतु भारत सरकारने ही योजना धुडकावून लावली. टाटांच्या मिठापूर प्रकल्पावर ७ वर्षे निर्णय दिला नाही. एवढेच नव्हे, तर स्वतःही स्वतःकारखाने काढले नाहीत. यामुळे सतासाठी रोज २३ लक्ष रुपयांचे परकी चलन गेले आणि यंदा तर धान्य-आयातीसाठी ४५० कोटी रु.चे परकी चलन जाणार आहे. गेली ३ वर्षे जनता अन्नटंचाईने भरडली गेली. तरी अजूनसुद्धा भारत सरकारला शहाणपण आलेले दिसत नाही!

सिंगापूर, हाँगकॉंग इत्यादी देशांनी इलेक्ट्रॉनिक्स प्रोसेसिंग इन्स स्थापन केले आहेत. यामध्ये १०० टक्के परकी मालकीच्या कंपन्यांना करमाफीचे आयात परवाने दिले जातात. त्यांनी १०० टक्के उत्पादन निर्यात करावयाचे असते. या इन्समुळे आज सिंगापूरला अक्षरशः सोने तयार होत आहे. असे इन्स वास्तविक आपण १५ वर्षांपूर्वीपासूनच सुरू करावयास हवे होते, परंतु काहीही केले नाही. १९७१-७२ मध्ये सरकारला जाग आली आणि सांताक्रुझला एक-पूर्ण एक-प्रोसेसिंग इन्सला मान्यता देण्यात आली. परंतु दप्तर-दिरंगाई आणि बंधनेच बंधने यामुळे परदेशी कंपन्या फारशा आकृष्ट झाल्या नाहीत. अजूनही निर्यात सुरू झाली नाही. १९७५ मध्ये होणार आहे म्हणे.

पर्यटन हा जगातील सर्वात मोठा उद्योगधंदा! परंतु यात भारताचा वाटा १ टक्कासुद्धा नाही. युगोस्लाव्हिया, ग्रीससारख्या देशांनी परकीय भांडवलाने मध्यमवर्गीयांना परवडतील अशी विश्रामस्थाने देशभर बांधली. आज त्यांना पर्यटनामधून निर्याती-एवढे परकी चलन मिळत आहे! त्यांनी हजारो मोटर इन्स बांधली. आपणही परकीय सहकार्य घेतले नाही असे नाही; पण अगदीच वुटपुंजे आणि चुकीच्या जागी मध्यमवर्गीय परदेशीयांकडे दुर्लक्ष करून फक्त शेरटनसारखे श्रीमंती घेटोज निर्माण केले.

भारताचे सगळ्यात मोठे दुर्दैव हे की, परकीय भांडवलाचे महत्त्व राज्यकर्त्यांना कळत नाही, एवढेच नाही तर, सर्व विचारशक्तीच त्यांनी गहाण टाकली आहे—कोणाला हे सांगण्याची जरूरी नाहीच. याचे एक ठळक उदाहरण म्हणजे भारताचे उद्योगविकास मंत्री श्री. सुब्रह्मण्यम यांची ऑक्टोबर्नातील पत्रकार परिषद. त्यांना परकीय भांडवलाच्या आयातीबद्दल

विचारले असता ते म्हणाले, "आम्हांला तत्त्वतः परकीय साजगी भांडवल मंजूर नाही. परंतु आज रशिया, रुमानिया यासारखे समाजवादी देशही त्याची आयात करित आहेत; तेव्हा आम्हांलाही मागे राहून चालणार नाही!" म्हणजे आम्ही काय करू ते त्यांनी केले म्हणून! स्वतःच्या प्रशेने नाही! अर्थात सोव्हिएट रशियाला परकी भांडवलाचे महत्त्व कळले हे भारताचे भाग्यच समजायला हवे. कारण आता तरी ते भारत सरकारला कळून येईल!

तंत्रज्ञान व पैशाचे सोंग कोणालाच जमलेले नाही. भारतातला सर्व काळा, पांढरा पैसा एकत्र केला तरी ६,००० कोटी रुपयांपेक्षा जास्त काही जमावयाचे नाहीत. उद्योगधंद्यांची सरी वाढ अभिप्रेत असेल, तर परकीय भांडवल हा एकमेव तरणोपाय भारतापुढे आहे. भारत सरकार स्वाभिमानाच्या नावाखाली साजगी भांडवलाला नकार देते, परंतु सरकारी परकी मदत स्वीकारते! ही केवढी विकृति; सरकारी मदत ही नेहमीच दबाव 'स्ट्रिगज' घेऊन येते, तर साजगी भांडवल स्वतः धोका पत्करून येते!

हेमामालिनीची काढे

युनियेफला (युनायटेड नेशन्स विल्हेन्स फंड) हेमामालिनीच्या लोकप्रियतेचा लाभ होत आहे. युनियेफची भेटकाढे विकत घेण्यास हेमामालिनी आपल्या चाहत्यांना आवाहन करते आणि हे चाहते त्यानुसार फंडाकडे पैसे पाठवून भेटकाढे मोठ्या प्रमाणावर विकत घेतात. थंडाच्या तिच्या काढांवर तिचे चृत्य-साजातील सुंदर छायाचित्र असून तिने शाळांतील विद्यार्थ्यांना ती काढे विनंतिपत्रासोबत पाठविली आहेत. फंडाचा विनियोग वेगवेगळ्या देशांतील विद्यार्थ्यांच्या मदतीकडे केला जातो.

किसिंजर स्कॉलरशिप फंड

अमेरिकेचे परराष्ट्रमंत्री डॉ. हेन्री किसिंजर आणि उत्तर विपत्तनामचे नेते श्री. ले डुक थो ह्यांना शांततेचे नोबेल पारितोषिक मिळाले आहे. श्री. थो ह्यांनी ते नाकारले आहे. डॉ. किसिंजरनी आपल्या वाट्याचे ५७,५०० डॉलर्स स्वीकारले असून इंडोचीनमधील युद्धात कामी आलेल्या अथवा बेपत्ता झालेल्या सैनिकांच्या मुलांना शिष्यवृत्त्या देण्यासाठी त्याचा विनियोग करणार आहेत. 'किसिंजर स्कॉलरशिप फंड' ह्या नावाच्या ह्या निधीचे व्यवस्थापन न्यूयॉर्क येथील 'कम्युनिटी फंड्स इन्कॉर्पोरेटेड' ह्या संस्थेतर्फे होईल.

पेट्रोलच्या मूळ किमतीवर ५२% कर — पेट्रोलची मूळ किंमत लिटरला ४५ पैसे पडते. एक्साइज ड्यूटीचे २ रु., सेल्स टॅक्स आणि ऑक्ट्रॉयचे ३० पैसे अशी त्यात वाढ होऊन प्रत्यक्ष किंमत २ रु. ८३ पैसे यावी लागते.

अंदाजपत्रकापेक्षा कर्जउभारणी जास्त — अंदाजपत्रकात चालू आर्थिक वर्षात जी कर्जउभारणी अपेक्षिली होती, तिच्या पेक्षा ती १५५ कोटी रु. नी अधिक होऊन ४८१ कोटी रु. ची झाली आहे.

स्कूटरसाठी वेटिंग लिस्ट — वेस्पासाठी २.५० लक्ष तर लॅम्ब्रेटासाठी २ लक्ष लोकांनी (१.५० लक्ष लोक १.५० सी सी साठी आणि ५०,००० लोक ०.७५ सी सी साठी) नावे नोंदविलेली आहेत व ते आपल्या स्कूटरची मार्गप्रतीक्षा करित आहेत. पेट्रोलच्या किमतीत वाढ झाल्यामुळे स्कूटरसैना मागणी वाढली आहे पण उत्पादन वाढण्याची शक्यता नाही.

विमान-प्रवास महागण — विमानांना लागणाऱ्या इंधनाच्या किमतीत वाढ झाल्यामुळे देशांतर्गत विमानवाहतुकीचे भाडे २० टक्क्यांनी वाढण्याची शक्यता आहे. तेलाच्या किमती वाढण्यापूर्वी दर किलोलिटर जळणासाठी ८०० रुपये यावे लागत असत. आता ह्या किमतीत ३०० रुपयांनी वाढ झाली आहे. इंडियन एअरलाइन्स-सध्या दरसाल १६ कोटी रुपयांचे इंधन वापरते. त्यात ६ कोटींची वाढ होईल.

धंदेवाईक सचोटीचा एक मासला — बेल्जममधील एका धंदेवाल्याकडे गावच्या म्युनिसिपल कचेरीने धंद्याविषयी भरून पाठविण्याचा नेहमीचा मामुली फॉर्म पाठविला. तो भरून पाठविताना त्याने आपला धंदा 'बँकांत चोरी करणाऱ्यांना मुसवटे पुरविणे' असा नमूद केला. कचेरीने त्याच्या ह्या धंद्याकडे लक्ष दिले नाही. कारण कचेरीचे काम फक्त आकडेवार माहिती गोळा करण्याचे होते. धंद्याच्या स्वरूपाबद्दल त्याला अधिकउणे काहीही विचारण्यात आले नाही किंवा त्याबद्दल त्याला काही तंबीही देण्यात आली नाही. त्याच्याकडून घाऊक माल घेण्याबद्दल तो काही सूट देतो का एवढीच विचारणा करण्यात आली. त्यावर सचोटीने धंदा करणाऱ्या त्या नागरिकाने घाऊक खरेदी करणाराला आपण १५ टक्के सूट देतो असे उत्तर ताबडतोब दिले.

पेट्रोलच्या किंमतवाढीचा परिणाम — देशातील पेट्रोलचा पुरवठा कमी झालेला नसला तरी त्याची किंमत वाढली आहे. त्यामुळे दिल्ली, मद्रास, मुंबई, कलकत्ता शहरांतील सामाजिक जीवनावर सावट पडले आहे. रस्त्यावरील गाड्यांची रहदारी कमी झाली आहे आणि दुकानांतून गिन्हाइकी घटली आहे. तथापि, मुंबईमधील कॅबरे दाखविणाऱ्या विलासी ठिकाणावर फारसा परिणाम झालेला नाही. ह्या चैनीच्या ठिकाणांना भेट देणारा वर्ग अजूनही आपल्या विलासात दंग आहे. कलकत्त्यात एरवी 'जागा नाही' अशा पाट्या लावणारे अनेक हॉटेल्सचे मालक धंद्याला मंदी आल्याबद्दल कुरकुरत आहेत. मद्रासमधील क्लवमध्ये घेणाऱ्यांची संख्या रोडावली आहे. गिंडी रसच्या मैदानावर नेहमीपेक्षा कमी गाड्या दिसत होत्या. फक्त अहमदाबाद शहरात मात्र मोटारगाड्या नेहमीप्रमाणे घावत असून हॉटेल्स व स्नाय-पदार्थांची दुकाने व्यवस्थित चालू आहेत.

सरदारगृह

मुंबईत राहण्याची व भोजनाची उत्तम सोय.
मंगलकार्ये व मेजवान्या यांसाठी सोईस्कर ठिकाण

— आमची वैशिष्ट्ये —

- * हीरकोत्सवानिर्मित अद्ययावत पद्धतीचे भोजनगृह व अनेक प्रकारच्या सुखसोई.
- * टिळक जन्मशताब्दीदिनी लोकमान्यांचे सरदारगृहात केलेले स्मारक

फोन नं. :- ३८३३७] सरदारगृह प्रा. लि. [तार-सरदारगृह
क्रॉफर्ड मार्केटजवळ, मुंबई २.

Swastik FOAM

cosy
sitting
pleasure!

SWASTIK RUBBER PRODUCTS LTD.
PUNE-411003

Belgaum-547-3

BANK TO BANK...

THE BELGAUM BANK LIMITED

(SCHEDULED BANK)

Regd. & Head Office : 659-60, Raviwar Peth,
BELGAUM

Invest in our " Family Benefit
Deposit Scheme " and earn Monthly
Interest as a Pension - Enquire at any
of our 42 Branches - Our Bombay Office
at Mandvi, Bombay - 9. & Bangalore
Office at 61, Chowdeshwari Temple
Street, Bangalore - 2.

OUR MOTTO IS SERVICE
AND WE REALLY SERVE.

S. Y. KAMAT,
General Manager.

" नवभारताच्या उभारणीमध्ये सहकारी चळवळ
फार महत्त्वाची भूमिका पार पाडीत आहे. "

—पं. जवाहरलाल नेहरू

महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळींची प्रेरक शक्ती
दि महाराष्ट्र स्टेट को-ऑपरेटिव्ह
बँक लिमिटेड

मुख्य कार्यालय :
फोर्ट, मुंबई १.
मुंबईतील शाखा २१

प्रादेशिक कार्यालय :
महाल, नागपूर
नागपूरमधील शाखा ५

भांडवल व निधी	रु. २१ कोटी
टेची	रु. १०४ कोटी
दिलेली कर्जे	रु. १४९ कोटी
खेळते भांडवल	रु. २०५ कोटी

सामुदायिक हितासाठी झटणारी
आगळी बँक

हे पत्र पुणे, पेठ शिवाजीनगर घ. नं. ११५/१ आर्यभूषण छापखान्यात, या वृत्तपत्राचे मालक श्री. श्रीपाद वामन काळे यांनी छापिले व
' दुर्गाधवास ' ८२३ शिवाजीनगर (पो. ऑ. डेकन जिमखाना), पुणे ४११००४, येथे प्रसिद्ध केले. (वार्षिक वर्गणी रु. ९)